

EL DIA QUE CAIGUÉ TOCACHE

L'estranya seducció de Sendero Luminoso

La «sierra», tan maltractada pels distints governs peruans, és l'avançada d'una controvertida revolució que guanya nous adeptes i que s'ha convertit en el principal problema del jove i carismàtic Alan García.

Antoni Castel

Tocache és una localitat d'uns 5.000 habitants situada a la selvàtica zona peruana d'Alto Huallaga, en una regió de forta implantació dels circuits del narcotràfic, dedicats a controlar els anells de la cadena d'elaboració de la cocaïna, des de la recol·lecció de la fulla de coca fins al transport de la droga als Estats Units. La zona de Tocache, en l'esquema del narcotràfic, era adequada per al trànsit. La pasta bàsica de coca, elaborada de forma rudimentària a la selva, era transportada des de Tocache fins a la frontera amb Colòmbia, prop de Leticia, on són instal·lats els laboratoris que disposen de l'èter necessari per a convertir la pasta bàsica en cocaïna.

El passat 15 de juliol, els noticiaris peruans parlaren de l'oblidada Tocache. Forces conjuntes de l'exèrcit i la policia havien iniciat una ofensiva per controlar una localitat que estava en poder d'una estranya aliança entre narcotraficants i senderistes —militants de l'organització Sendero Luminoso. La notícia, que descrivia l'operatiu militar i indicava la gran quantitat de material incautat, confirmava un punt avançat feia un mesos i que costava de creure: Sendero Luminoso havia pactat amb les altes instàncies del narcotràfic. A més, la informació demostrava la capacitat organitzativa dels senderistes per «alliberar» centres urbans.

L'ofensiva governamental no sorprengué els disciplinats senderistes, ni els caps de narcotràfic. Els habitants de Tocache, que vivien amb ells sense gaires escrúpols, digueren que poc abans de l'arribada del primer helicòpter de l'exèrcit ja no quedaven a la petita ciutat senderistes ni traficants de renom. S'havien esfumat, segurament advertits de la imminència de l'operatiu per contactes infiltrats a la policia. En canvi, més de 500 «peixos petits» no van tenir temps de fugir amb llanxes pel riu Hualla-

ga i caigueren en les xarxes policials. Varen ser l'únic botí destacat de l'operatiu, que, a més, recollí 160 quilos de pasta bàsica de coca, diversos bidons d'èter, 115.000 dòlars, tres milions d'intis —moneda nacional— i dotzenes de vehicles abandonats en la precipitada marxa.

Els senderistes controlaven totalment Tocache des del 12 de maig, quan hi crearen un Comitè d'Administració i Economia Popular en substitució de l'Ajuntament. Aquest comitè s'encarregava de cobrar els serveis d'aigua i llum, i de registrar els naixements i les defuncions. Un Comitè de Justícia Popular es dedicava a fer respectar els delictes al codi senderista, des de crims fins a adulteris i prostitució. Els membres dels comitès de barri, també nomenats per Sendero, vigilaven l'estricta compliment de les normes polítiques i recaptaven les contribucions. Els narcotraficants, pragmatisme obliga, pagaven ben a gust altes sumes de dòlars per la protecció armada que rebien dels senderistes. Tocache s'havia convertit per al narcotràfic en el lloc més segur de tota la selva peruana.

El pacte amb els «narco» no ha estat justificat per Sendero. L'organització creada pel professor de la universitat d'Ayacucho, Abimael Guzmán, «presidente Gonzalo» per als senderistes, no és coneguda precisament per la transparència. Els estudiosos de la insurgència opinen que aquesta aliança era necessària per estendre el moviment a les zones selvàtiques, després de l'èxit obtingut a les muntanyes. Segons Guzmán, que es reclama hereu en versió andina del Mao de la revolució cultural i del fundador del partit comunista peruà, José Carlos Mariátegui, la revolució serà inevitable a les grans ciutats, com Lima, quan ja estiguin sota control les zones rurals. L'estratègia, fins ara, ha donat excel·lents resultats. Al juny de 1980, Sendero començava la lluita armada al departament andí d'Ayacucho. Set anys després, es compten per milers els militants de l'orga-

Sendero s'ha estès sobretot al camp, com a la zona de Catamarca.

nització, dogmàtics i disposats a utilitzar la dinamita i el fusell.

Si observem la facilitat amb què Sendero actua a Lima, podem creure que ja estem iniciant la darrera fase de l'esquema del «presidente Gonzalo». Cada dia hi ha accions contra forces policials, polítics o empreses, mentre les celebracions, governamentals i senderistes, són acompanyades d'apagades de llum. És la contribució dels austers de Sendero a la festa. Així succeí el passat juliol. La primera apagada commemorà el primer aniversari de les matances de 300 senderistes a les presons de Lurigancho, El Frontón i Santa Bárbara. La segona, que també deixà sense llum Lima, es produí una setmana després, quan el president Alan García explicava als militants del seu partit, l'APRA, la necessitat de nacionalitzar la banca, mesura anunciada al matí davant el Parlament.

Molts intel·lectuals peruans estan preocupats per la capacitat mobilitzadora d'una organització que considera que Pol Pot posà en pràctica a Cambotja un model de societat semblant al que aspiren implantar al Perú. La dreta demana més mà dura contra els senderistes, oblidant que sota la presidència del conservador Fernando Belaúnde Terry (1980-85) la guerrilla s'estengué per mig territori peruà. L'esquerra, tímidament, adverteix del risc de l'holocaust «pol potià». No cal furgar gaire en la història més immediata per recordar que el dogmatisme i la intolerància dels jemers roigs, amb suport dels xinesos, convertí Cambotja en un immens cementiri, rodejat de camps de concentració.

Davant d'aquestes evidències —aliança amb els narcotraficants, «pol potisme»—, ¿com ha estat possible la seducció de Sendero en els ambients universitaris i entre els intel·lectuals? La resposta de la majoria dels professors i estudiants universitaris que es declaraven simpatitzants de Sendero era idèntica: Perú necessitava un canvi radical que només ofería el dogma del «presidente Gonzalo». La via populista del president Alan García i el parlamentarisme d'oposició d'Izquierda Unida eren un «parany» dels interessats a derrotar la insurgència senderista, com la Xina, Estats Units o la Unió Soviètica.

La profunda crisi política i econòmica afavoreix, sens dubte, l'emergència d'una alternativa amb certes arrels culturals andines i que promet el retorn a la societat agrària. Com anteriorment ho fou per Mao i d'altres líders africans, la ciutat simbolitza la corrupció i el declivi de l'home. L'ideal de la societat senderista és el camp, d'on sorgiren els primers militants, malgrat que els ideòlegs són de classe mitjana i originaris de medis urbans. □